

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение

«Средняя общеобразовательная школа № 2 с. Кызыл-Мажалык Барун-Хемчикского кожууна Республики Тыва

Рассмотрена на заседании
Педагогического совета № /

от 29.08.2023

Согласована

заместителем директора по УВР

 /Хомушку С.В./

от «29» 08 2023г.

Рабочая программа по родной литературе 6 класса

муниципального бюджетного общеобразовательного учреждения

средней общеобразовательной школы №2 с. Кызыл-Мажалык

учителя тувинского языка и литературы Кужугет Анчимаа Алексеевны

на 2023-2024 учебный год

ТАЙЫЛБЫР СӨС

Төрээн чогаал эртемниң өөредилге-методиктиг комплекзинге хамааржыр ажилчын программа «Кол ниити өөредилгениң 5–9 класстарынга «Төрээн (тыва) чогаал» эртемниң чижек өөредилге программасынга» (улаштыр – Программа) даянып, 5-7 класстарның «Төрээн чогаал», 8-9 класстарның «Тыва чогаал» өөредилге номнарынга дүүштүр кылдынган.

Өөредилгениң Федералдыг күрүне стандартызының (улаштыр – ӨФКС) «Родной язык и родная литература» деп өөредилге кезээнде киирген «Төрээн чогаал» эртемин шиңгээткениниң түннелдерин кичээнгейге алган. Программада Россия Федерациязының хамаатызының мөзү-шынар сайзыралынга болгаш кижизидилгезинге хамаарышкан Концепциязында айыттынган чүүлдерни болгаш Тыва Республиканың регионалдыг, этнокультурлуг онзагайларын, ол ышкаш Россия чоннарының хамааты ниитилелинге хамаарышкан эп-сеткил каттыштырылгазы, культуралар аразында чөптүг харылзаа тургузар сорулгаларының бүгү байдалдарын барымдаага ап, өөренип көргөн.

Чижек Программаның кол таваа кылдыр дараазында хоойлу, доктаал, саавырлар алдынган:

- Конституция Российской Федерации (с изменениями на 01.07.2020 г.) ст. 26;
- Федеральный закон от 29 декабря 2012 г. № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации»;
- Федеральный закон от 03.08.2018 г. № 317-ФЗ «О внесении изменений в статьи 11 и 14 Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации»;
- Приказ Министерства образования и науки РФ от 17 декабря 2010 г. № 1897 «Об утверждении федерального государственного

образовательного стандарта основного общего образования» (в редакции приказа Минобрнауки России от 31 декабря 2015 г. № 1577);

– Конституция Республики Тыва (с изменениями на 12.04.2019 г.) ст.5, 24;

– Закон ВХ-I «О языках в Республике Тыва» от 31.12.2003 г. № 462 (с изменениями на 12.04.2019 г.);

– Закон Республики Тыва от 21.06.2014 г. № 2562 ВХ-1 «Об образовании в Республике Тыва» (с изменениями на 02.06.2019 г.).

ТӨРЭЭН (ТЫВА) ЛИТЕРАТУРА ЭРТЕМИНИҢ НИИТИ ХАРАКТЕРИСТИКАЗЫ

Төрээн (тыва чогаал) эртеми – Тыва Республиканың школаларының өөредилге планында кирип турар кол эртемнерниң бирээзи. Уругларның делегей көрүүшкүнүн делгемчидеринге, хамааты туружун тодарадырынга, угаан-бодалын, иштики сагыш-сеткилин хевирлээринге ук эртемниң салдары улуг.

Россия Федерациясында өөредилге адырында «2100 чылдың школазы» төлевилелдин чугула угланышкыннарының бирээзи уругларны амыдыралга белеткеп каары бооп турар. Школага шиңгээткен билиин амыдыралга чөптүг ажыглап, ниитилелге бодун таарымчалыг алдынып база шын ужур-уткалыг чурттап билир кижини белеткээринге эртем бүрүзү аразында харылзаалыг, өөредилге болгаш кижизидилге ужур-уткалыг.

Чогаал эртеми – амыдыралдың көрүнчүү, ындыг болганда, төрээн (тыва) чогаал эртемин өөредириниң сорулгалары, оларны боттандыраарының ажылдары тыва чогаал эртемин амыдырал-биле холбаалыг, Россия чоннарының болгаш даштыкы чогаалчыларның чогаалдары-биле деңнелгелиг ханы сайгарып билир, бүгү талалыг сайзыраңгай, бедик культуралыг, чараш мөзү-бүдүштүг, чогаадыкчы арга-шинектиг кижини хевирлээринче угланган.

Тыва чогаал кичээлдериниң өзээн национал литератураның алдын фондузунда кирген чогаалдар тургузуп турар.

Чечен чогаал кижиниң сагыш-сеткилиниң хөй янзы талаларын эскерип шинчилээринге, амыдыралды үнелээринге, долгандыр турар бойдуска хумагалыг, мөзү-бүдүжү чараш болурунга өөредир аргалыг база уран чүүлдүң өске-даа хевирлери дег, уругларның эстетиктиг көрүжү делгем болурун быжыглаар өөредиглиг болгаш кижизидикчи салдарлыг. Уругларның делегей көрүүшкүнүн делгемчидип, эстетиктиг негелделерин хандырып, хамааты туружун хевирлевишаан, бодунга болгаш ниитилел долгандыр хүрээлелге чөптүг хамаарылгалыг, ханы угаап боданып амыдыраарын чогаал кижизидер.

Чечен чогаал-биле харылзаа уругларның угаап-боданыр арга-шинээн сайзырадыр. Чогаалчының делегейи, ооң чогаал бижиир аян-хөөнү-биле чоок таныштырар арганы уругларга бербишаан, чогаал чоннуң амыдыралындан, улустуң аас чогаалындан, орус болгаш делегейниң классиктиг литературазындан үндезинин ап турарын башкы билиндирер. Бодун долгандыр турар чүүл бүрүзүн үнелеп чурттаарын сүмелээн кандыг-даа чогаал уругнуң билиин делгемчидер, делегей-биле харылзааны тудуп өөрениринге чаңчыктырар. Ук харылзаалар уругларны орус болгаш делегей литературазының шылгараңгай чогаалдары-биле чоок таныштырарынга, тыва чогаалды кожа-хелбээ чоннарның чогаалдары-биле деңнеп, чоок болгаш ылгалдыг талаларын тодарадып өөрениринге чаңчыктырар.

Амыдыралды чүгле сеткил-хөлзээшкинниг хүлээп эвес, а янзы-бүрү талаларындан медреселдиги-биле сайгарып чаңчыгарын уругларга өөредири – төрээн чогаал эртеминиң сорулгазы, ынчангаш чогаалды төөгү, бойдус, философия, психология, педагогика, уран чурулга болгаш өске-даа эртемнер-биле холбаштырып, сайгарып шингээттирери дыка чугула. Ынчангаш чогаал эртемин «кижи дугайында эртем», «амыдыралдың ному», «уран-чечен шинчилел» деп адап турары анаа эвес.

Өөредилгениң «Филология» кезээнде «төрээн (тыва) чогаал» болгаш «төрээн (тыва) дыл» эртемнери аразында сырый холбаалыг, ук эртемни өөрөнгениң түңнелинден төрээн дылынга ынаа, хумагалы, тыва чогаалды, Тываның төөгүзүн, алдарлыг кижилерин билир арга-шинээ тодараттынар. Тыва чуртунуң ёзулуг хамаатыларын хевирлээр өөредилге болгаш кижизидилге айтырыглары ийи эртемни Тываның төөгүзү, географтыг девискээри дугайында болгаш өске-даа эртемнерни сырый холбаштырып өөрөткенинден боттаныр. Уругларның аас болгаш бижимел чугаазын байыдары, кандыг-даа байдалдарга дүүштүр чугаа культуразын сагып билири, харылзажылганың шын, чогумчалыг талаларын ажыглап шыдаар арга, мергежилдерни шингээттирери чогаал болгаш дыл кичээлдериниң чергелешкек үндезин сорулгалары болуп турар. Ындыг болганындан чогаал дылының уран-чечен аргаларын ханы сайгартып өөредир ажылдар сөс бүрүзүнүң онзагайын эскерер, лексиктиг уткаларынга дүүштүр аас болгаш бижимел чугаага төрээн дылының чаражын илередип билиринге, чөптүг ажыглаарынга, лингвистиктиг ханы сайгарылгалыг ажылдарны кылып өөрениринге, боданырынга уругларны чаңчыктырар, кижизидер.

5-ки класстан эгелеп уруглар мурнунда класска өөрөнгөн билиглерин улам быжыглап, улаштыр кол ниити өөредилгениң негелделеринге дүүшкен литература теориялыг терминнер-биле таныжар, чечен чогаалдың дылының чурумалдыг аргаларының чогаалга салдарлыын илередип, найырал, төөгү, бойдус камгалалы болгаш өске-даа темаларга бижиттинген чогаалдар-биле таныжылгазын уламчылап, сайгарып өөренир.

6 КЛАСС

Улустуң аас чогаалы

Мифтер болгаи тоолчургу чугаалар.

«Ай, хүн», «Үгер канчап дээрже үне бергенил?», «Кижиканчап эң-не күштүг амытан болганыл?», «Чеди-Хаан сылдыс», «Күскениң чылга киргени», «Үттүг-Хая дугайында тоолчургу чугаа», «Хайыракан дагларының дугайында», «Теве-Адар».

Төөгү чугаалар. «Амыр-Санаа дугайында төөгү чугаа», «Кыры сөөгү», «Хөөмейлээр Бүдүкпен».

Улустуң ырлары. «Кадарчы», «Ала караан дешкен болза», «Межегей», «Самагалдай», «Хандагайты», «Очалаңдан кедилерин», «Тооруктуг долгай тандым», «Өдүген-Тайга», «Чашпы-Хем». «Алды баштыг Кара-Дагны», «Дөге-Баары».

Улустуң ырлары. Кожамыктар.

Алгыш-йөрээлдер. Хам алгыштары.

Авторлуг тоолдар. Сарыг-оол С. А. «Агар-Сандан ыяш».

Тыва проза

Дуюнгар М. М. Чечен чугаа «Хлеб».

Сарыг-оол С. А. Чечен чугаа «Ол-ла Маскажык».

Сувакпит О.Ө. Чечен чугаа «Буянның сергези».

Суван Ш. М. Чечен чугаа «Кижиканчап», «Азыранды».

Тока С. К. Роман «Араттың сөзү» (шилиттинген эгелер).

Ойдан-оол Х. М. Тоожу «Эзир» (шилиттинген эгелер).

Тыва поэзия

Даржай А. А. Шүлүк «Өгге йөрээл».

Доржу М. Б. Шүлүк «Экии, Тывам!».

Козлова С. В. Шүлүк «Аъттыг-шеригжи кыс».

Кудажы К-Э. К. Басня «Маргылдаа».

Молдурга С. Б. Шүлүк «Амытаннар чылы».

Сарыг-оол С. А. Шүлүк «Күс».

Сүрүң-оол С.С. «Аът биле оор».

Тыва драматургия

Көк-оол В. Ш. Шии «Чаргы».

Танова Е. Т. Шии «Илбилиг согун».

Россия чоннарының литературазы. Делегей литературазы.

Братъя Гримм. Тоол «Ак чылан».

Бурят улустуң аас чогаалы. Алтаргана.

Крылов И. А. Басня «Шиижек биле көгө буга».

Неверов А. С. Тоожу «Аыштыг-чемниг Ташкент хоорай»
(шилиттинген эгелер).

Оралбаев У. О. Шүлүк «Тыва черге мөгейиг».

Литература теориязы

Мифтер, тоолчургу чугаалар болгаш төөгү чугаалар. Ыр, кожамык дугайында билиг. Тыва улустуң ырылары. Гипербола болгаш литота дугайында билиг. Басня дугайында билиг. Чогаал маадырының дугайында билиг. Проза болгаш шүлүк чогаалының ылгавырлыг талалары.

Шээжилээр чогаалдар

Доржу М. Б. Шүлүк «Экии, Тывам!».

Кудажы К-Э. К. Басня «Маргылдаа».

Сарыг-оол С. А. Шүлүк «Күс».

Тока С. К. Тоожу «Араттын сөзү» («Мерген» деп эгеден үзүндү).

ТӨРЭЭН (ТЫВА) ЧОГААЛ ЭРТЕМИН КОЛ НИИТИ ӨӨРЕДИЛГЕ ДЕҢНЕЛИНГЕ ШИҢГЭЭТКЕНИНИҢ ТҮҢНЕЛДЕРИ

Сагыш-сеткил делегейин хевирлээринге хөй талалыг салдарлыг төрөөн (тыва) чогаал эртемин өске эртемнер-биле холбаштырып өөредири үстүндө салдыгган сорулганы чедип алырынга дээштиг. Төрөөн (тыва) чогаал эртемин өөрөнгениниң түңнелдери предметтиг, метапредметтиг база бот-тускайлаң бооп илерээр.

Бот-тускайлаң түңнелдер төрөөн дылынга, черинге, бойдузунга ынак, хумагалыг; хамааты бот-медерели бедик, ада-чурт төөгүзүн, культуразын үнелеп билир; номчулгага сонуургалдыг, чогаадыкчы ёзу-биле боданып шыдаар; өг-бүле, хөй-ниити база күрүне чергелиг хоойлу-дүрүмнү сагып чоруур, сагыш-сеткили байлак, мөзү-бүдүжү чараш, эптиг-чөптүг аажы-чаңныг кижиниң хевирлеттингенин база төрөөн (тыва) чогаалга өөрөнгөн билииниң деңнелин илередир.

Предметтиг түңнелдер төрөөн (тыва) чогаалга өөрөнгөн бүгү теориялыг билиглерин (чечен чогаалдың аймаан, жанрын, хевирин, оон бижиттинген төөгүзүн, композициязының тургузуун, дылының уран чурумалдыг аргаларын дээш о.ө.) шингээткенин, уран чүүлдүн янзы-бүрү хевирлери-биле чогаалдың идеязын деңнеп, ханы сайгарып билир, чогаадыкчы арга-шинээ бедик номчукчунуң хевирлеттингениниң түңнелин илередир; аас болгаш бижимел чугаазы сайзыраңгай, чугааның байдалынга дүүштүр бодалдарын тода илередип шыдаар арга-шинээн тодарадыр.

Метапредметтиг түңнелдер билиг шингээдириниң бот-хуу ажыл-чорудулгазын углап-баштап, аайлап билир, ниитилелге бодун шын алдынып, бодунуң туружун, үзел-бодалын камгалап билир, өөредилгени төрөөн (тыва) чогаал эртеминден дашкаар шингээди өөрөнгенин, тыва литератураның укталган дөстөрүн болгаш оон төөгүзүнүн үе-чадаларының онзагай демдектерин, чогаал сайгарылгазын улустуң аас чогаалы, эрте-бурунгу түрк бижиктин тураскаалдары, төөгү, география дээш оон-даа өске эртемнер-биле сырый харылзаалыын тодарадып, бүгү эртемнерни чергелештир шингээди өөренир арга, мергежилдерни билирин тодарадыр.

6-ГЫ КЛАССТЫ ДООЗУП ТУРА, ӨӨРЕНИКЧИНИҢ ШИНГЭЭДИР КОЛ БИЛИГЛЕРИ БОЛГАШ МЕРГЕЖИЛДЕРИ

6-гы классты доозуп тура, өөреникчилер дараазында арга-мергежилди шингээди алырлар:

- алгыш-йөрээлдерни аас болгаш бижимел чугаага ажыглап билир;
- чогаалдардан алдынган үзүндүлөргө аттарны чогаадып, цитаталыг планны тургузуп билир;
- номчаан чогаалдарының кол-кол болуушкуннарын, аразында харылзааларын тодарадып шыдаар;
- шээжи-биле өөрөнгөн чогаалдарын шын, аянныг, тода эдерти чугаалап билир.
- өөрөнгөн чогаалдарының утказын болгаш ында болууш-куннарны дес-дараалай чугаалаар болгаш оларга презентацияны тургузарын билир;
- чогаалда чуруттунган кол болгаш ийиги чергениң маа-дырларын

тодарадып, оларга аас болгаш бижимел характеристикаларны берип шыдаар;

– өөренип эрткен сөзүглелдеринин уран-чеченин сайгарбышаан, оларның ужур-дузазын тайылбырлап шыдаар;

– чогаалдың утказын чугаалаарының аңгы-аңгы хевирлерин (делгеренгей, шилилгелиг, допчулай) чорудуп билир;

– номчаан чүүлүнге бодунуң хамаарылгазын илеретпишаан, кыска үнелелди бижип шыдаар;

– өөрөнгөн чогаалдарынга аас болгаш бижимел ажылдарны күүседип билир;

– словарьларны ажыглап билир болгаш оларны номчаан чогаалдарынга хамаарыштыр чөптүг ажыглаар;

– немелде литература-биле база улуг улустуң медээлери-биле ажылдап билир болур ужурлуг.

Предметтиг түңнелдер

Өөреникчилер шиңгээдип алыр:

- шүлүктүн темазын болгаш идеязын бодунуң көрүжү, чижектер-биле тодарадып билир;
 - аяанның номчулганы негелде ёзугаар күүседип билир;
 - тоолчургу чугааларның идеялиг утказы-биле ажылдап билир;
- тыва чоннуң аажы-чаңында мөзү-шынарының бедии, чөптүг, шынчызы, төрөөн черинге шынчы бараан болуру дээш о.ө. овур-хевир дугайын бодунуң угаап, билип турары-биле бадыткалдыг чижектерлиг харыылап шыдаар;
- төөгү чугаа – аас чогаалының бир тускай жанры деп билип, шингээдир;
 - төөгүлүг бадыткалдыг чижектерге даянып, сөзүглелдин утказын ажыдып билир;
 - чоннуң төөгүзүн, чаңчылчаан ёзу-чаңчылдарын, улустун ырларында кижиниң иштики дегелейин өөренир;
 - улустун ырларын күүседип билир;
 - алгыштар – аас чогаалының эң-не эртеги үеден бээр тускай, шүлүк тургузуглуг жанры деп билип, шингээдир;
 - өөрөнгөн тоолдарыңга дөмейлештир бодунуң тоолдарын чогаадыр;
 - бурят болгаш тыва үштөөн одуругларның онзагайын тодаргайлап билир (аас чогаалының бир хевирин);
 - басняда авторнуң туружун, сюжет-композициялыг онзагайын тодарадып билир;
 - «басня» деп терминни, аңаа хамаарышкан сөстөрни ажыглап тура, сөзүглелди сайгарып билир;
 - басняның өөредиглиг талазын сайгарган чугаага киржир;
 - басняны рольдап аяанның номчуур;
 - проза чогаалындан үзүндүнү аяанның номчуп күүседир;
 - чогаалда персонажтар-биле диалог чугаа тургузуп шыдаар;
 - тоожунуң маадырларыңга деңнелгелиг характеристика берип билир;
 - маадырларга портрет тургузуп билир;
 - чаңгыс маадырга характеристика берип билир;
 - маадырларның хөделиишкиннеринге бодунуң хамаарылгазын илередип билир;
 - шии чогаалының улустун аас чогаалы-биле харылзаалыын илередип билир;
 - чогаалды кандыг-бир литературлуг жанрларга хамаарыштырып, тайылбырлап билир;
 - чечен чогаалдың идеязын тодарадып, ында теманы болгаш идеяны билип, тайылбырлап шыдаар;
 - дыңнаан азы номчаан сөзүглелдинге хамаарышкан айтырыгларга харыылап билир;

– башкының дагзып кааны чогаадыкчы хевирниң бижимел ажылдарын күүседип шыдаар;

– дылдың чурумалдыг аргаларының овор-хевир тургузарынга авторнуң ажыглаанын илередип билир, идея тодарадырынга оон салдарын тодарадып билир;

– автор дугайында медээни Интернет четкизи болгаш өске-даа үндезиннерден тып билир.

Өөреникчи шиңгээдин ап шыдаптар аргалыг:

– чечен чогаалдың уран чүүлдүң өске хевирлери-биле капсырлаштыр чуртталганы дыл дузазы-биле чуруурунуң онзагайын тодарадып билир;

– чогаалда дылдың чурумалдыг аргаларын тып, оларның чогаалда салдарын тодарадып билир;

– идея илередиринге дылдың чурумалдыг аргаларының дээштиин билир;

– чогаалчыларның чаңгыс идейлиг уткалыг чогаалдарын номчуп, деңнеп билир;

– «легенда» болгаш «миф» деп билишикиннерниң онзагайын тодарадып билир;

– чоннуң күзелдериниң мифтерде болгаш чүдүлгеде киргенин, октаргай – делегей, бойдус болуушкуннарын холбап, тайылбырлап билир;

– төөгү чугааларда хөөредиишкин (чогаадып каан) болгаш фантастика киргенин илередип билир;

– тыва улустуң ырларында төөгүлүг болуушкуннарны, чоннуң сагыш-сеткил, мөзү-шынар үнелериниң киргенин тодарадып билир;

– тыва улустуң ырларында темаларның хөй янзылыын тайылбырлап билир;

– йөрээлдерниң хевирлери, янзылары болгаш тургузуунуң онзагайын, ужур-утказын тодарадып билир;

– алгыштар болгаш йөрээлдерни ылгап билир;

– алгыштарның уран-чечен, дыл база композиция талазы-биле онзагайын тодарадып билир;

– хувискаал, чаа амыдырал, чаа үе темазын Агар-Сандан ыяштың оворун дамчыштыр чураанының онзагайын билир;

– тоолдарда гипербола болгаш литоталарның салдарын илередир билир;

– көшкүн чоннарның өөредиглиг мерген чугааларының үн алчып турарын деңнеп, сайгарып билир;

– сөзүглелди долу азы шилилгелиг аас-биле (бижимел) эдерти чугаалап билир;

– чоннуң тоолдарын авторлуг тоолдардан ылгап билир;

– Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында чоннуң маадырлаг чоруунуң дугайында чогаалдарны номчуурунуң, сайгарып чугаалажырының чугулазын билип турар;

– басня жанрының тывылганының төөгүзүн шиңгээдир, тургузуунуң онзагайын билир, каталтап турар;

– чогаалда авторнуң туружун, авторнуң идея илередирииниң онзагай салым-чаяанын сайгарып турар;

– чогаалда чырыттыңан болуушкуннарга бодунуң хамаарылгазын бадыткалдыг сайгарып билир;

– персонаж болгаш прототип, авторнуң овуру, допчу намдары, лириктиг маадыр болгаш шүлүкчү;

– сөзүглелде янзы-бүрү омур-хевирниң умур-утказын (кижиниң омуру, бойдуштуң омуру, үениң омуру, чылдың омуру, дириг амытанның омуру, болуушкуннуң омуру, бир чүүлдүң омуру) билир;

– тыва аңчыларның чаңчылдары болгаш дүрүмнери-биле таныш;

– аңгы-аңгы чогаалдарда аваларның омур-хевирин деңнеп билир;

– шиинде чөрүлдээни, оларның идеялиг утказын болгаш темазын билир; маадырларның чугаа-домаа, хөделишикиннеринге даянып,

тодаргай чурун билир;

- чогаалга план тургузун билир, план ёзугаар эдэрти чугаалаар;*
- башкының удуртулгазы-биле чогаадыкчы ажылдарны (төлевилел, шинчилел ажылдар, презентация дээш о.ө.) кылып билир.*

6 класс Төрөөн чогаал

—

№	Теманың ады	Онаалгазы
1	Кириилде кичээл: Литература-сөстүң уран чүүлү»	Чогаал дугайында цитаталар тывар. Арын 3 номчуур
2	Чогаал теориязы. Мифтер, тоолчургу болгаш төөгү чугаалар	Номчуур. Арын 4-6
3	«Ай, Хүн», «Чеди-Хаан сылдыс», «Үгер канчап дээрже үне бергенил?	Ай, хүн дугайында медээлер чыып бижиир. Чеди-Хаан сылдысты чуруур. Бодунун сылдызының дугайында билип эккээр.
4	«Кижиканчап эн-не күштүг амытан болганыл?» «Күскениң чылга киргени»	Чогаалдың планын тургузар. Утказынга дүүштүр чурук чуруур
5	«Үттүг-Хая дугайында тоолчургу чугаа»	Чогаалдың планын тургузар. Мөзүлүг, мөзү чок маадырларның характеристиказын бижиир
6	«Хайыракан», «Теве –Адар»	Планын бижиир, Хайыракан дугайында ыры, шүлүк тып бижиир.
7	«Амыр-Санаа дугайында төөгү чугаа»	Хооредиг чижектерни айтыр, Черлер аттарын ушта бижиир
8	«Кыры сөөгү»	Утказынга дууштур чурук чуруур. Утказын дамчыдар. «Кыры шимчээрге, хырын тодар» үлегер домакка дүүштүр чогаадыг бижиир
9	"Хөөмейлээр Бүдүкпен»	Тыва хоомей, сыгыт дугайында билип эккээр
10	Чурук-биле ажил. Арын 24, Тыва улустун мифтери. Номчуп сайгарар	Чурукта тыва эдилелдерни бижиир
11	Чогаал теориязы. Ыр, кожамык дугайында билиг.	Конспектилээр арын 25-26, 3-4 кожамык бижип эккээр.
12	Тыва улустун ырлары. Хосталга дугайында ырылар "Кадарчы", "Ала караан дешкен болза", «Очаландан кедилерин»	Тургузуун, утказын дамчыдар
13	Төрөөн чер дугайында улустун	Сайгарылгалыг номчулга

	ырлары. «Межегей, Самагалдай, Хандагайты, Тооруктуг долгай тандым», «Өдүген-Тайга»	
14	"Күш-ажыл, мал-маган дугайында ырылар. «Дөгээ-Баары»	Мал-маганнын аттарын бижиир
15	Кожамыктар.	Аас чогаалынын бир хевиринден шээжи
16	Алгыш-йөрөөлдер. «Өг-бүлө туткан аныяктарга йөрөөлдер»	Алгыш-йөрөөлдернин идеялиг утказы-биле таныжылга
17	Макталдар болгаш чалбарыглар. «Аңчының чалбарыы», «Шүүлген мөгеге мактал», «Аътка мактал», «Оран-таңыга чалбарыг»	Чечен чогаал номнарында шулуктерден уран аргаларны тып бижиир
18	ЧТ. Хам алгыштары. Ондар Шокар-Хамның тайга-сынны алганганы.	Узунду шээжилээр, шилип алыр
19	Хамның чаштарны алганганы. Хамның шагааны алганган алгыжы.	Айтырыгларга харыылаар. Арын 41
20	Авторлуг тоолдар. С.Сарыг-оол "Агар-Сандан ыяш». Символ дугайында билиишкин	Номчуур 41-44 Словарь-биле ажыл
21	С.Сарыг-оол "Агар-Сандан ыяш» Маадырларның характеристиказы. Аңгы демиселин көргүскени	План бижиир
22	Чогаал теориязы. Гипербола болгаш литота дугайында билиг	Чижектер тывар
23	КДН. Алтаргана. Бурят улустун аас чогаалында триадалар(ожук даштары)	Тыва чогаалдар-биле деннел. Чогаадыг «Үш айыылдыг чүүл»
24	Делегей чоннарының литературазы. Гримм алышкылар «Ак чылан»	Номчуур. Планны эде тургузар
25	Поэзия. С.В.Козлова «Аъттыг-шеригжи кыс»	Бир кезээн шээжилээр. С.Козлова дугайында дыңнадыг кылыр
26	Кузнецов.И.Т «Хайгыылчы Тоютчук»	Айтырыгларга харыылаар арын 65 №3
27	К.Э.Кудажы «Маргылдаа»	Шээжилээр. Маадырларны чуруур
28	С.Сүрүң-оол «Аът биле оор»	Маадырларнын характеристиказын бижиир
29	Крылов И.А «Шиижек биле Көге-Буга»	Мөзүлүг болгаш мөзү чок маадырларның характеристиказы
30	Чогаал теориязы. Басня дугайында билиг	Номчуур
31	С.Тока "Мерген"	Пейзаж чуруур.

32	С.Тока «Тас-Баштыг»	Маадырларнын характеристиказын бижиир
33	С.Тока «База кыш»	Словарь-биле ажыл.
34	С.Тока «Шаагай»	План бижиир. Диалогту рольдарга номчуур.
35	Чогаадыг "Ава киж амыдыралдың чөлеңгиижи" (Тас- Баштыгга даянып бижиир)	Төндүр бижиир
36	Тест-биле ажыл. Өөрөнгөн чогаалдарынга даяныр	Тест тургузуп өөренир
37	С.Сарыг-оол «Ол-ла Маскажык» Тема, идеязы	Номчааш, күскү бойдушту чуруп көргүскени
38	С.Сарыг-оол "Ол-ла Маскажык" чогаалдың маадырларының характеристиказы	План бижиир.
39	С.Сарыг-оол "Ол-ла Маскажык" уран-чеченин көргүскени. Ада- Чурттун Улуг дайынынга чоннун патриотчу хөөнү. Амгы үе-биле деңнел	Чогаадыг "Езулуг маадыр", « Мээң ынак маадырым»
40	Чогаал теориязы. Чогаал маадырының дугайында билиг	Номчааш, таблицаны долдурар арын 99
41	О.Сувакпит «Буянный сергези» Дылының уран-чеченин сайгарар	План бижиир
42	О.Сувакпит «Буянный сергези» Фронтуга дузаны көргүскенин амгы үе-биле деңнээр	Словарь-биле ажыл
43	М.Дюнгар «Хлеб» Маадырларның аажы-чаңы, туружу	Чурук чуруур
44	М.Дюнгар «Хлеб» Тема, идеязын тодарадыр.	Чогаалдың утказынга дүүштү үлегер домактар бижип эккээр.
45	ҚДН. А.Неверов «Аыштыг- чемниг Ташкент хоорай»	Чогаадыг "Хлеб амыдыралдын..."
46	Ш.Суваң «Киж-Бүрүс»	Тоожунун тема, идеязын тодарадыр
47	Ш.Суваң «Киж-Бүрүс» мөзү- шынар темазын чырытканы	Планын бижиир
48	Ш.Суваң «Киж-Бүрүс» дылының онзагайы	Чурук чуруур, камгалаар.
49	Ойдан-оол Х.М. "Эзир" чогаалдың маадырларының характеристиказы	Ак анчынын портредин чуруур
50	Ойдан-оол Х.М. "Эзир" чогаалдың уран-чечени	Планын бижиир
51	Ойдан-оол Х.М. «Эзир»	Айтырыгларга харыылаар арын 148 №5
52	Ш.Суван "Азыранды" Маадырларның онзагайы	Характеристиказын бээр. Таблицаны долдурар арын 153
53	Чогаадыг "Ыт-кижинин өңнүү"	Төндүр бижиир

54	Ш.Суваң «Азыранды»	План бижиир
55	Проза шүлүк чогаалының ылгавырлыг талалары	Номчааш, сайгарар
56	С.Сарыг-оол «Күс»	Доктаадыр
57	М.Б.Доржу «Экии, Тывам!»	Тыва дугайында демдек аттары бижиир
58	Кенин-Лопсан М.Б «Авамнын өө» Чогаал теориязы Пафос	Доктаадыр
59	Оралбаев О. «Тыва черге мөгейиг»	Деңнелгелерни, эпитеттерни тывар. Тыва кижикандыг кижил деп айтырыгга харыы бээр.
60	А.Даржай «Өгге йөрээл»	Чогаадыг «Өг-тыва кижиниң ыдык оран-савазы»
61	Салчак М.Б «Амытаннар чылы»	Номчуур. Чурук чуруур
62	В.Ш.Көк-оол «Чаргы» Чогаалдың идеялиг ужур-утказын илередир	Номчуур
63	В.Ш.Кок-оол «Чаргы» Маадырларның характеристиказы	Уран-чеченин тодарадыр
64	Е.Танова «Илбилиг согун»	Маадырларның характеристиказын бижиир
65	Е.Танова «Илбилиг согун»	Шииде аас чогаалынга хамаарышкан чижектерни ушта бижиир.
66	Е.Танова «Илбилиг согун»	Словарь-биле ажыл
67	КДН Н.Куулар "Дөрт тынныг Алдай-Чечен дугайында ыр"	Арын-нүүр дугайында ажык чугаа. Кижиниң аажы-чаңыга хамаарышкан эки сөстөр тывар
68	Түңнел кичээл. Өөрөнгөн чогаалдарының авторларын бижиир.	Чайын номчаан чогаалының сайгарылгазы.

5 КЛАСС

Улустуң аас чогаалы

Маадырлыг тоолдар (эпос). «Танаа-Херел» «Бокту-Кириш, Бора-Шээлей».

Тыва проза

Бадра И. У. Роман «Ужудукчу Кидиспей» (шилиттинген эгелер).

Доржу М. Б. Чечен чугаа «Дайынныг кино көргөш».

Иргит И. Б. Чечен чугаа «Эргим Уля угбай».

Кенин-Лопсан М. Б. Тоожу «Хайыралыг Калчан-Шилгим» (шилиттинген эгелер).

Кудажы К-Э. К. Тоожу «Кызыл-Бөрттүг» (шилиттинген эгелер); чечен чугаа «Степан Сарыг-оолдун плантациязы».

Пюрбю С. Б. Тоожу «Эргеппей дугайында тоожу» (шилиттинген эгелер).

Саган-оол О. К. «Найырал».

6-Сарыг-оол С. А. Чечен чугаа «Соругга», роман «Аңгыр-оолдун

Көк-оол В. Ш. Шии «Чаргы».

Танова Е. Т. Шии «Илбилиг согун».

Россия чоннарының литературазы. Делегей литературазы.

Братья Гримм. Тоол «Ак чылан».

Бурят улустун аас чогаалы. Алтаргана.

Крылов И. А. Басня «Шиижек биле көгө буга».

Неверов А. С. Тоожу «Аыштыг-чемниг Ташкент хоорай» (шилиттинген эгелер).

Оралбаев У. О. Шүлүк «Тыва черге мөгейиг».

Литература теориязы

Мифтер, тоолчургу чугаалар болгаш төөгү чугаалар. Ыр, кожамык дугайында билиг. Тыва улустун ырылары. Гипербола болгаш литота дугайында билиг. Басня дугайында билиг. Чогаал маадырының дугайында билиг. Проза болгаш шүлүк чогаалының ылгавырлыг талалары.

Шээжилээр чогаалдар

Доржу М. Б. Шүлүк «Экии, Тывам!».

Кудажы К-Э. К. Басня «Маргылдаа».

Сарыг-оол С. А. Шүлүк «Күс».

Тока С. К. Тоожу «Араттын сөзү» («Мерген» деп эгеден үзүндү).

6 КЛАСС

Улустун аас чогаалы

Маадырлыг тоолдар (эпос). «Танаа-Херел» «Бокту-Кириш, Бора-Шээлей».

Тыва проза

Бадра И. У. Роман «Ужудукчу Кидиспей» (шилиттинген эгелер).

Доржу М. Б. Чечен чугаа «Дайынныг кино көргөш».

Иргит И. Б. Чечен чугаа «Эргим Уля угбай».

Кенин-Лопсан М. Б. Тоожу «Хайыралыг Калчан-Шилгим»(шилиттинген эгелер).

Кудажы К-Э. К. Тоожу «Кызыл-Бөрттүг» (шилиттинген эгелер);чечен чугаа «Степан Сарыг-оолдуң плантациязы».

Пюрбю С. Б. Тоожу «Эргеппей дугайында тоожу» (шилиттинген эгелер).

Саган-оол О. К. «Найырал».

7-Сарыг-оол С. А. Чечен чугаа «Соругга», роман «Аңгыр-оолдуң